

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060101

DOM
2016-01-20
Stockholm

Mål nr
M 4614-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts mark- och miljödomstolen, dom 2015-04-28 i mål M 1398-15,
se bilaga

KLAGANDE

Åhus Grönt AB

MOTPART

Länsstyrelsen i Skåne län

SAKEN

Förbud mot omställning av betesmark till åkermark på fastigheten X i Kristianstad
kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Postadress

Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress

Birger Jarls Torg 16

Telefon

08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

08-561 675 59

Expeditionstid

måndag – fredag
09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Åhus Grönt AB (bolaget) har yrkat att länsstyrelsens beslut att förbjuda bolaget att omställa betesmark till åkermark ska upphävas.

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) har bestritt ändring.

UTVECKLING AV MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Bolaget

Bolaget har anfört samma omständigheter som i mark- och miljödomstolen samt tillagt följande.

Enligt jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2010:55) definieras betesmark som mark som inte är lämplig att plöja men som kan användas till bete. Fältet har under stor del av 1900-talet varit aktiv åkermark som är väl ägnad att plöja. Det är därför inte fråga om nyodling och kultivering. Fältet ligger mitt i åkermark och isolerat från dels Natura 2000-områden, dels andra fält som ingår i ängs- och betesmarksinventeringen. Det är en isolerad yta som skapats de senaste åren på grund av inaktivt jordbruk.

Länsstyrelsen

Det är fråga om omställning av betesmark till åkermark. Definitionen av åkermark och betesmark bör inte förstås som att all mark som går att plöja är lämplig som åkermark. I likhet med att försumpad åkermark på sikt erhåller ett förändrat naturtillstånd och då betraktas som biotopskyddat småvatten i odlingslandskap, kan mark som tidigare plöjts och gödslats efter ett antal år övergå i ett tillstånd då det är skäligt att den inte längre ses som åker utan istället som ängs- eller betesmark. När naturvärdena är av ett slag och på en nivå med till exempel dominerande arter som hör hemma i klassiska ogödslade ängar och betesmarker, är återinförande av åkerbruk olämpligt. I jordbruksverkets blockdatabas anges den mark som förelagts med förbud mot omställning som betesmark med särskilda värden (2013).

I 2002-2004 års ängs- och betesmarksinventering klassades betesmarker med tydliga kvardröjande spår av odling och gödsling som kultiverad fodermark. Om det enligt naturtypsklassningen bedöms att huvuddelen utgör artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen (6270) och sandhed (2330) visar detta att naturaliseringen fortgått betydligt längre. Att spåren av tidigare åkerbruk i aktuellt fall är begränsade styrks av förekomsten av hed- och sandmarksarter samt riklig förekomst av ängssvampar. Inventeraren har också noterat marken som fossil åkermark, det vill säga åkerbruket har bedömts som permanent övergivet, samt att marken helt saknar påverkan från produktionshöjande åtgärder.

Naturtypen artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen är prioriterad inom Natura 2000-nätverket som 2013 angavs ha dålig bevarandestatus med en pågående negativ utveckling.

Marken ska idag klassas som betesmark och omfattas av förbuden mot spridning av gödsel m.m. samt mot nyodling och kultivering. Därmed kan föreläggandet om förbud mot uppodling inte heller sägas innebära försvårande av pågående markanvändning.

YTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Jordbruksverket

Den aktuella marken är att bedöma som betesmark enligt jordbruksverkets föreskrift SJVFS 1999:119 om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket. Den aktuella marken är klassificerad som ägoslaget betesmark i blockdatabasen och har använts för bete under länge tid. Vidare är marken berättigad till miljöersättning för betesmark med särskilda värden inom landsbygdsprogrammet och ingår i ängs- och betesmarksinventeringen, vilket innebär att marken har höga naturvärden.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL**Prövningens omfattning**

Fråga är först om marken utgör sådan ängs- eller betesmark som avses med förbudet mot nyodling eller kultivering och därefter om åtgärden, att ta marken i bruk som åkermark, kan skada natur- eller kulturvärden. Om marken utgör ängs- eller betesmark är fråga om det föreligger särskilda skäl för att medge undantag från förbudet.

Prövningen av sakfrågorna

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning.

Länsstyrelsen har anfört att marken inte längre är kultiverad och har varit betesmark under så lång tid att det har uppstått en naturtyp med höga naturvärden som skadas om marken tas i bruk som åkermark. Jordbruksverket har instämt i länsstyrelsens bedömning att marken utgör betesmark med höga naturvärden. Länsstyrelsen har vidare framhållit att markområdet är en av få gräsmarker i ett intensivt brukat landskap, vilket stöds av bolagets uppgifter, och att det som sådant har en viktig funktion som livsmiljö för arter i området. Mot denna bakgrund finner Mark- och miljööverdomstolen att fråga är om nyodling eller kultivering av betesmark som skulle medföra skada på markens naturvärden.

Det är enligt länsstyrelsen inte heller möjligt att genom försiktighetsåtgärder förhindra eller begränsa skadan på naturmiljön i tillräcklig omfattning. Vad bolaget anfört om, att det kommer att finnas vissa ytor inom markområdet som inte kommer att upptas av odling, ger enligt Mark- och miljööverdomstolen inte anledning till en annan bedömning. Inte heller utgör vad bolaget anfört i övrigt särskilda skäl att medge undantag och tillåta nyodling eller kultivering av marken. Mark- och miljööverdomstolen finner därför att länsstyrelsen haft fog för beslutet att förbjuda åtgärden. Bolagets överklagande ska därmed avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljööverdomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, tekniska rådet Bengt Jonsson, hovrättsrådet Christina Ericsson och hovrättsassessorn Anita Seveborg, referent.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
3:4

DOM
2015-04-28
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1398-15

KLAGANDE
Åhus Grönt AB

MOTPART
Länsstyrelsen i Skåne län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 19 mars 2015, i ärende nr 525-1821-2015, se bilaga 1

SAKEN

Förbud mot återställning av betesmark på åkermark till åkermark på fastigheten X i Kristianstad kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 325317

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Skåne län beslutade den 19 mars 2015 (dnr 525-1821-2015), att förbjuda Åhus Grönt AB (Bolaget) att omställa betesmark på åkermark till åkermark inom fastigheten X i Kristianstad kommun. Vidare skulle beslutet gälla omedelbart.

Århus Grönt AB har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Århus Grönt AB yrkar – som Bolagets talan får förstås – att länsstyrelsens beslut ska ändras så att Bolaget tillåts ändra markanvändning avseende det berörda området, från betesmark på åkermark till åkermark. Till stöd för sitt yrkande anför Bolaget i huvudsak följande.

Beslutet omöjliggör en rationell drift av det aktuella fältet. I beslutet redovisas att området varit aktuellt att ingå i EU:s nätverk med Natura 2000-områden, men att området är för litet. Vidare sägs att fältet varit betesmark så länge att ”ett nytt naturtillstånd” inträtt samt att om fältet inte kan hävdas genom bete är det bättre att fältet växer igen.

De förlopp länsstyrelsen beskriver i beslutet visar att jordbruk är en dynamisk verksamhet. De arter som gynnas av torra sandmarker har funnits på fältet innan det var odlad åkermark senast och kommer med största sannolikhet att åter uppträda då fältet någon gång läggs som bete igen. Så länge fältet inte tas i anspråk för bebyggelse eller annan form av permanent omläggning finns förutsättningar att florans återställas.

Det område på fältet som Bolaget vill ta i anspråk för odling är ca 100 m västerut från fältets östra gräns, i enlighet med till överklagandet bifogad karta. Väster därom kommer huvudsakligen att vara ej uppodlat. Vissa transporter kommer att ske, varmed ytskiktet hålls till viss grad arbetat.

Som upplysning vill Århus Grönt AB nämna att Bolaget på de arealer det använder, endast odlar ren nettoareal, anpassade för effektivt tillvaratagande av de resurser som sätts in. På så sätt kan Bolaget eliminera dubbel insats av såväl vatten, växtnäring som växtskydd. De ytor som Bolaget inte odlar, d.v.s. vändtegar, sneda fältkanter och liknade har de som gräsremisser, som varken gödslas eller vattnas. Dessa ytor utgör livsrum för naturlig flora och fauna. Om länsstyrelsens beslut står fast kommer Bolaget att kräva ersättning för försvårad markanvändning.

DOMSKÄL

Tillämpliga lagrum framgår av det överklagade beslutet.

Länsstyrelsen har i målet anfört att användningen av betesmarken på åkermark inte får ändras till åkermark samt hänvisat till att kultivering av betesmarker är förbjuden enligt Jordbruksverkets föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (SJVFS 2006:17).

Mark- och miljödomstolen konstaterar att av 12 § nämnda föreskrift, framgår att nyodling och kultivering i ängs- eller betesmark inte får ske om natur- eller kulturvärden kan skadas av åtgärden. Enligt 14 §§ får länsstyrelsen medge undantag från bestämmelserna om det finns särskilda skäl.

Den fråga domstolen har att ta ställning till är därmed om förbudet mot uppodling ska gälla i detta fall, eller om särskilda skäl att tillåta uppodling föreligger.

Av utredningen i målet framgår att den aktuella betesmarken har omnämnts i Jordbruksverkets Ängs- och Betesmarksinventering, i vilken bl.a. kan utläsas att marken betats av hästar. Vidare förekommer den fridlysta arten hedblomster och enligt gjorda inventeringar finns även gott om ängssvamp. Marken tillhör kategorin artrika, torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ och har vissa sandblottor.

Av utredningen framgår att Kristianstad Vattenrike är ett av de fem främsta områdena för hotade arter knutna till öppna sandmarker, och att 142 akut- och starkt hotade arter som är knutna till öppna sandmarker förekommer i närområdena. Vidare är den berörda betesmarken en av få kvarvarande betesmarker i det annars intensivt brukade och hårt hävdade närområdet, varför betesmarken fyller en viktig funktion ur ett ekologiskt perspektiv.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Genom kontinuerligt bete under 11 års tid har betesmarkens flora ändrats, och de naturvärden som uppstått skulle enligt mark- och miljödomstolens bedömning skadas om området brukades som åker. Vidare rymmer betesmarken en hotad växtart (hedblomster), och marktypen är även viktig för hotade arter som förekommer i närområdet. Mark- och miljödomstolen finner, mot bakgrund härav, att det klart framgår att det berörda området utgör sådan betesmark som omfattas av förbudet mot kultivering.

Nästa fråga är om det föreligger särskilda skäl att i detta fall göra undantag från förbudet. Länsstyrelsen har inte uttryckligen prövat frågan om sådana särskilda skäl föreligger, men av beslutet får utläsas att länsstyrelsen inte ansett att det finns några skäl att medge undantag från förbudet. Inte heller vad Bolaget anfört i mark- och miljödomstolen ger skäl för en annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås, och länsstyrelsens beslut om förbud fastställas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 19 maj 2015.

Lena Stjernqvist

Bertil Varenus

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lena Stjernqvist, ordförande, och tekniska rådet Bertil Varenus. Föredragande har varit beredningsjuristen Nils Dahlström.